

sådan, i 5 år och är 21 år gammal, eller är 24 år gammal (då afscende icke göres på gesälltidens längd), får blifva mästare. Mästareprovets afläggande efterskänkes ingen, mer än gesäll, som i 3 år, i mästares ställe, förestått verkstad och dessutom arbetat 5 år såsom gesäll. För mästerskap å guldsmeds-handtverket fordras i öfrigt den i Commerce-Collegii Kungörelse d. 14 Dec. 1762 föreskrifna examen. Äger gesäll ej skicklighet till mästareprovets afläggande, återförvisas han att arbeta ännu viss tid såsom gesäll. Är gesäll en eller två gånger straffad för försumlighet i sitt arbete eller för fylleri på arbetsdag, måste han ovilkorligen arbeta såsom gesäll i tre år. Beträdes han tredje eller fjärde gång med samma förseelse, arbete han ytterligare ett halft år; och ett helt, om han än vidare förgått sig. — Hvar och en (Svensk eller utländing), som, utan att hafva lärt å mästares verkstad eller arbetat som gesäll, förvärfvat skicklighet i ett handtverk, må blifva mästare, då han är 27 år gammal och aflagt prof på skicklighet samt upfyllt de i Art. 1. föreskrifna vilkor.

Magistraten, hos hvilken burskapsansökningen sker, hörer vederbörande idkare, förordnar om beskaffenheten af mästareprovet (hvarvid svårare och kostsammare prof ej få föreläggas, än som oundgängligen behöfves till skicklighetens utrönande) och pröfvar det, då det är färdigt. Magistraten håller sträng hand däröfver, att den sökande ej besväras med någon utgift (utom lösen för mästarebrevet, som, Chartan oberäknad, skall vara i R:d). — Handtverkare, som straffas för vanfräjdande brott eller undergår nesligt kroppsstraff, förverkar burskapet; får dock med egna händer idka handtverket.

Handtverkare, hvars tillverkningar, för att blifva färdiga, fordra andra handtver-

kares biträde, äger att, efter anmälan där-om hos Magistraten, under egen tillsyn låta göra, hvad som fordras för arbetets fullbordan, och därtill betjäna sig af gesäller, som lärt det nödiga handtverket. Af dem får han dock, vid vite, icke betjena sig, för att förfärdiga annat, än hvad som fordras till fullbordande af hans egna arbeten. — Handtverk, som fordra större utrymme, vattentillgång, kol o. s. v., få anläggas på landet, så framt handteringens natur och läget ej kunna föranleda lurendrageri. Handtverkare på landet måste dock äga burskap i nästa stad; och den förvärfvas såsom förut sagdt är. Commerce-Collegium pröfvar ansökningen om handtverkets drifvande på landet. (Detta allt lämpas ej på sockenhandtverkare och gärningsmän, hvarom särskild författning föreslås).

Enkor och i allmänhet qvinspersoner af 50 års ålder äga idka handtverk, sedan de hos Magistraten företett godkändt prof på skicklighet. Dylika näringsidkerskor få antaga arbetare af sitt eget kön, om hvilkas ansvarighet, tjänst och uppsägning stadgandet i Art. 5 gäller (nemligen att tjenstehjonsstadgan på dem tillämpas). Med enkorer efter handtverkare förhållas såsom förr, undantagande att de kunna, efter aflagdt prof af egen skicklighet, på eget ansvar och utan verkgesäll fortsätta mannens näring.

Inrikes tillverkningar ärd. Iofliga handelsvaror, i handtverkarens och köpmannens hand. Handtverkaren får, i alla städer, så väl vid som utom marknader, i öppna bodar eller vid hamnar och på torg, samt vid marknader på landet, i parti och minut föryttra sina tillverkningar, dock ej genom kringvandrande personer. Handlande få upköpa och till salu hålla dylika varor, utan afscende på tillverkningsorten. Handtverkare, som, efter vunnet burskap i stad, drifver sin näring på landet, får där, utan

hinder af förbudet mot landthandel, försälja sina tillverkningar. Handverkare få arbeta, hvar helst de anlitas.

För tillstånd till bryggeri-, slagteri- och bageri-näringarna fordras hvarken läro- och gesäll-år eller mästareprof.

I alla mål angående efterlefnaden af denna stadga blifver Commerce-Collegium andra instance (så att Magistraten i Stockholm förbigås). Om detta bibehållande af särskildt forum för burskaps-mål torde längre fram några ord komma att inflyta.

Art. 5. Hvarje handverkare skall stämpla sina tillverkningar, så vida de kunna stämplas. Stämpeln upgifves hos vederbörande. Bortskänmer handverkare honom anförtrödt arbete, böter han 16: 52 b:co och ersätte skadan; böterne fördubblas hvar gång felet uprepas. Säljer han odugligt arbete, vare lag samma. Förskingrar han anförtrödd vara eller begår fals och flärd, straffas han efter allmän lag; får dock, i sednare fallet, försörja sig genom arbetande med egna händer. Vid 15: 16 vite är handverkare skyldig att förut upgifva priset på beställt arbete. Är pris ej bestämdt och handverkaren begär mer än skäligt, återbär han öfverskottet, och dubbelt så mycket erlægges i pligt. Vid tvister om för högt pris eller oduglig vara, äger handverkaren och köparen att tillkalla hvardera sina besigtningmän. Dem hörer Magistraten och kan äfven tillkalla andra ojäfvige personer, hvilkas yttrande inhemtas. Ljuger handverkare utöfver utsatt tid, böte, efter omständigheterna, från 5 tils 30 R:d och ersätte skadan; böterne fördubblas andra gången. Handverkare är ovilkorligen skyldig att arbeta för Kronans räkning, när så påfordras.

Art. 6. handlar om mästars och gesällers inbördes skyldigheter. Därbland vilja vi blott anföra, att om gesäller samman-

sätta sig till stegring i sina löner, böter hvardera 6: 52, men upviglaren 16: 52; att fri-måndagar, spatseringar och annat oskick är strängt förbudet; att mästare utöfvar husbonde-rätt öfver gesäller och ansvarar för deras lefnadssätt, hvilka bo hos honom; att gesäll, som försummar arbetsdag, skall arbeta sedan två dagar för en, utan lön, men om han för tredje eller flera gånger beträdes därmed, är han förfallen till tre månaders arbete vid allmän arbetsinrättning. Ingen är förbunden till förening med gesällskapet; gewohnheiter af skänkebud, välkomster och mästermåltider äro förbjudna.

Art. 7. handlar om rättegångs-ordningen för mål, som skola afdomas enligt denna förordning.

(Forts. c. a. g.)

UTLÄNDSKA NYHETER.

Turkiet. Från Paris berättas af d. 31 Oct. att alla de nyaste bref från norden och Turkiet föreställa kriget såsom oundvikligt. Petersburgska kabinettets slutförklaring väntades. Hvad Österrikiska hovvet tänker, är ännu svårt att säga. Flera regimenter i Böhmen, Mähren och Ungern göras rörliga. Från Frankfurt talas om en Österr. kabinettets circulaire-not till samtliga staterna af Tyska förbundet, af innehåll: att, vid de påstående underhandlingarna det aldrig kommit i fråga att anse Grekernas resning för legitim eller bestrida Portens souverainetets-rättigheter; att de stora magtterne, om de blanda sig i Turkiska ärenderna, icke ämna bry sig om drömares fantastiska förslag; att alla magtterna anse såsom stämplingar af fienderna till Europas lugn, vissa enskildas straffbara försök att värfva för Grekerna men i själva verket att bereda deras ruin; att Furstarne icke vore mindre förvånade öfver vissa skribenters tygellöshet o. s. v.

Den redan anförda firman om alla Muselmäns beväpning lärer, enligt Engelska underrättelser, vara verklig. Enligt dem skall den, på Österrikiska och Engelska Ministrarnes bemedling, vara återkallad och egentligen blott hafva varit ämnad att lulla i tygeln Janitscharerna, som vore missnöjda med det

nya militäriska systemet. Från Chios vet man dock (af d. 26 Sept.) att bemalte firman är kungjord. De Christna Ministrarne, som veta till hvilken fanatism en dylik befälning drifver Turkarne, hafva använt allt, för att få denna firman återkallad; men det lyckades Engelska och Österrikiska Sändebuden blott att utverka npskof i kungörandet, hvilket dock skedde d. 20. Därefter har den sistnämnde icke haft communication med Divan. I Constantinopel tillställdes dagligen oordningar af de Asiatiska trupparna; och desse slogos med Janitscharerna, dem de skola hålla i tygelen. Asiaterne utöste ovett, därför att de ej, efter löfte,ingo plundra de christna i Europeiska Turkiet. De syates beredda att gå hem, oaktadt alla bemödanden af Divan. För att ge folket ett stort begrepp om segrarna i Moldau och Walachiet, hade man sammanrafat en hop Greker från nejderna kring Constantinopel, klädt dem i Moldauisk och Walachisk dragt, släpat dem till staden och låtit mörda eller sälja dem.

I Moldau framfara Turkarne på det grymmaste och skola i vinter qvarstadna i Jassy. Visserligen hafva Hetairister åter inryckt i Moldau, och 6000 af dem stå mellan Dniester och Pruth, afvaktande tillfälle att hämna sina bröders blod.

I Servien fruktas mycket för en resning. Man vet, att Servierne stå i förbindelse med Grekerna i Moldau och Walachiet, men i synnerhet med dem i Morea. Flera Turkar äro arresterade i Nisaa, Kornik o. fl. städer. Paschan af Widdin har sändt en hop Tatarer in i landet, för att utforska tänkesätten och fordra gisslan. Äfven i Bosnien skola hafva förefallit krigsrörelser.

I Epirus hafva Sulioterne slagit Paschan af Berat, som ville föra hjälp till belägrings-corpsen för Janina. De mohammedanska Albaneserne af Toxidiska stammen hafva rest sig mot Porten och, förenade med Greker i landet, gått mot Janina.

Underrättelserna om Turkiska flottan äro mindre gynnande. Dess förluster vid Semos Mykale och Scala-nuova äro gifna. Det enda hon utiättat efter sitt utlöpande från Zante, är undsättnings inkastande i Patra. Några vidare operationer hafva ej afhörts. Från Trieste berättas, att flottan är i dåligt tillstånd och utan dugliga matrosar. I Journal de Paris heter det att Kara Ali förenat sig med Ismail Gibraltar (om några Barbaresker visste man ej), och att ett sjöslag väntades. Däremot har en Grekisk flotta, 80 segel stark, visat sig vid Zante i slutet af Sept.

Handelshus i Venedig hafva fått bref, att Tripolitza gått öfver till Grekerna, genom kapitula-

tion, och att de där funnit mycket ammunition och penningar. Den 14000 man starka Grekiska belägrings-corpsen är således actif. Från Trieste säges, att Turkiska besättningen skulle, enligt kapitulationen, afföras till Asien. — De af Kara Ali på Moreas södra kust landsatta trupper hafva ej förmått hålla fältet. Mehemed Pascha har, med en tämligen stark corps, kommit från Livadien och velat tränga igenom Isthmen vid Corinthus, men har blifvit tillbakaslagen. Livaderne hafva under tiden samlat sig i ryggen på honom. Dem Ypsilanti kommenderade sjelf vid Isthmen. Kantakuzeno förer befälet i söder. Äfven Erkebiskop Germanos har vunnit fördelar och står i stort anseende.

Spanien. D. 7, 8 och 9 Oct. dogo i Barcelona hvardera dagen 480 personer. I Hospitalerna dogo omkring 150 dagligen, och sjukdomen syntes icke, såsom vanligt, minska af ragnet, som begynt, utan tvärtom ökas. Några af de Franska läkarna hade äfven insjuknat. Smittan syntes en blandning af negersjukan och gula fehren. Några dogo inom 5 minuter; till slut 25 eller 30 hvar timma. I Barcelonetta hade invånarnes antal sammansmältat till 90 eller 100, som voro utan hjälp; alla läkare hade aflidit. I Barcelona lägo gatorna fulla med lik, som, genast då de aflidit, kastades ut genom fönstren och ingen kunde förmås att lägga hand vid begrafning. I Tortosa lägo liken obegravnade i husen, och man påtänkte att rasera staden.

Inrikes ministern (Felix) har till alla Xefes politicos afgifvit ett circulaire, angående oroligheter, som föranledas, icke af så kallade servila, utan af andra, som kanske äro verkytyg för en främmande politik. Xefes pol. utmanas att hafva våkande öga på dessa factionister. Arresteringarne, som nyss skett i Valencia och Murcia, synas hafva drabbat ultraliberala. Högljudt knorras också i sällskapet de los Jardines, som är qvarlevnorna a Fontana-klubben.

Tyskland. Man har nu detaljerade underrättelser om de högtidigheter som ägt rum i Wittenberg, vid invigningen af Mart. Luthers bildstod.

D. 31 Oct. kom Konungen af England till Cassel.

America. Iturbide stod (enligt sista underrättelserna) för Mexico, som dock försvarades af 4 å 5000 mans garnison.

COURIEREN

FRÅN STOCKHOLM.

Måndagen den 19 November.

Recension.

(Forts. fr. N:o 58.)

Sådant är detta förslag. Frågan är nu, huruvida det är afpassadt efter tidens kraf och sådant, att man bör önska dess fastställande.

Det, hvaruti förslaget egentligen skiljer sig från det gamla skråtvånget, är tillåtelsen för hvar och en att blifva mästare vid en viss ålder och efter ådagalagd skicklighet, äfven om han icke genomgått läro- och gesäll-år; tillåtelsen för mästare att på sin verkstad betjäna sig af legohjon; rättigheten t. ex. för vagnmakare att sjelf få till de vagnar, han förfärdigar, låta göra sadelmakare-, målare- och smedarbetet m, m.; tillåtelsen för qvinspersoner att idka handverk; alla Svenska tillverkningars förklarande för tillåtna handelsvaror öfver hela riket; bryggeri-, slagteri- och bageri-näringarnes emancipation.

Detta allt, ehuru i sig sjelf ganska godt, är det imidlertid allt hvad billigheten och tiden kräfver? Äro därigenom alla skäl till klagomål öfver skråtvånget häfna? Tryggt svara vi nej. Embets- och läro-tids-inrättningarne äro väl nästan oskadlig gjorda genom rättigheten att icke deltaga i skrået och att blifva mästare utan läroår — så vida nemligen denna sista rättighet vore

fullkomlig. Men så länge pröfning, tvång för handverkare på landet att vara borgare i nästa stad, särskildt forum för burskaps-tvister, handverkens helgd (i det en brottsling skiljes från burskap, såsom från en syssla eller hederspost), m. m. finnas kvar, är skråväsendets anda icke utslöknad.

Pröfning tyckes vara den punkt, där mången till och med rättsinnig och tänkande statskonom begynner svindla. Handverksmästare utan pröfning vill man icke kunna tänka sig. Man är van vid tvånget; man tycker sig redan halva gjort ett svindlande språng, då man borttagit läro-åren; men att gå ända till botten med friheten, därvid bälvar man tillbaka.

Men hvad innebär då detta förfärliga ord, denna fullkomliga frihet? Tror man då verkligen, att vi skulle få ännu sämre handverkare, om de ej examinerades? Tror man icke, att allmänheten förstår pröfva, likaväl som en Magistrat? Vi halva, i början af denna artikel, redan nog besvarat dessa frågor. Man ser ju, när man vill, handverkare och handlande, hvilka icke behöfva mer än att anmäla sig, men ingalunda att begära tillstånd eller pröfvas, för att lå drifva sin näring. Man ser dem icke våga sig på näringen, om de icke äro den vuxna. Och ändock vågar man icke utsträcka friheten till alla. Det fordras väl något mer kunskaper, t. ex. för att sköta

en bokhandel, än att sätta in rutor i ett fönster. Och till det förra behöfves blott en *anmälning*; till det sednare fordras *pröfning* (ja — vi få längre fram se, att till kryddkramhandel o. d. fordras lång *lärotid*).

Men — säger man — då Ni således sjelf medgifver, att hvar och en, som ämnar börja en näring, sjelfmant måste hafva förvärfvat kunskaper; så är ju pröfningen en likgiltig cerimonie, för hvilken man ej bör göra så mycket buller. — Ja, om Ni kan öfvertyga mig, att faran vid en föreskrifven pröfning af auctoritet är mindre, eller ens icke större, än faran vid att lemna pröfningen alldeles fri åt concurrencen och allmänhetens omdöme; då skall det gärna medgifvas, att pröfningen är en likgiltig cerimonie; ty det är lika litet nyttigt, som troligt, att någon utan skicklighet ger sig in på en handtering. Men att besvara auctoriteter med så kallade pröfningar är i allmänhet mindre rådligt. Att applicera en gifven lag, att förklara ett factum verkligt eller icke, att därpå lämpa ett gifvet stadgande, därtill måste auctoriteter vara. Men att utvidga fältet för deras *omdöme*, att sätta dem, mer än högst oundgängligt är, i nödvändighet att använda det gamla *pröfve domaren*, det anse vi vara ett fel i lagstiftningen. Hvem kan ansvara för, att alla Magistrater i alla tider komma att sätta samma måttstäck på godheten af ett handarbete? att icke således det kan blifva vida svårare i en stad att blifva handverkare, än i en annan? att alla Magistrater, till stor del bestående af, och till ännu större del beroende af ett handverkande borgerskap, skola i alla tider blifva dölvä för de redan varande handverkares önskan att icke få för många medbröder? Då vi mot dessa betänkligheter sätta den vida mindre, att några oförståndiga människor skulle kasta sig in på ett yrke, som de icke kunna utöfva,

och derigenom förstöra tid och förmögenhet — att de skulle förstöra andra skickliga och redan accrediterade, är ej att befara — synes oss valet icke svårt. På ena sidan gäller det en ringa olägenhet (hvilken erfarenheten dock icke styrkt), men å den andra en hvarje människas övilkorliga rätt att använda sina krafter på hvarje obrottsligt yrke, han behagar, en rätt, i hvilken stort intrång är att befara, genom afslag på en billig fordran, eller åtminstone genom lång tidsutdrägt och kostsam rättegång.

Man har behagat kalla den fullkomliga näringsfriheten ett sjelfsväld, en uplösning af all ordning och skick. Detta är tom deklamation; åtminstone förstå vi icke, huru näringsfriheten skulle hafva sådana följder. Alla de, som yrkat denna frihet, efter att hafva genomtänkt ämnet, och icke blott med hån och fraser (såsom frihetens motståndare nästan samt och synnerligen å sin sida brukat), hafva medgifvit och yrkat *ordning*; ty ordning är helig och ett vilkor för samhälle. Därtill hörer, att staten vet, hvem som befattar sig med hvart yrke (d. v. s. anmälning); att idkare skattar för sin näring (d. v. s. upgift till skat); att den, som icke anmält sig eller skattar, är oberättigad (d. v. s. förbud mot obehöriga eller, om man så vill, fuskare); att den, som fördärfvar arbete, ej blott förlorar sin credit, utan äfven ersätter och pligtar (d. v. s. handtverkeri-ordning, och den strängare än nu). Om detta allt är oförenligt med näringsfriheten, då hafva hennes försvarare yrkat oordning och sjelfsväld. Men det är verkligen förenligt med hvad Adelen och Bondeståndet påstått, med hvad hvarje förnuftig stats-ekonom lärt.

Om rättigheten för handverkare att bo på landet, utan att vara borgare i stad, någonsin skulle blifva beviljad — så invänder man — ginge städerna förlorade.

